

Katarzyna Baran

Biblioteka Główna - jej historia i stan obecny

Bibliotheca Nostra : śląski kwartalnik naukowy 1/1, 10-13

2005

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Biblioteka Główna – jej historia i stan obecny

Akademia Wychowania Fizycznego w Katowicach jest najmłodszą instytucją spośród państwowych szkół wyższych w Polsce, kształcąca przyszłych nauczycieli wychowania fizycznego, trenerów, rehabilitantów, a od niedawna specjalistów zarządzania i marketingu oraz obrony cywilnej. Początki jej istnienia sięgają lat pięćdziesiątych minionego wieku, kiedy to na Śląsku zaczęto zauważać potrzebę kształcenia nauczycieli wychowania fizycznego i instruktorów poszczególnych dyscyplin sportowych. Dlatego w 1952 roku w Katowicach przy ówczesnej ul. Świerczewskiego 1 (obecnie ul. Raciborska) powołano trzyletnie Technikum Wychowania Fizycznego. Po kilku latach zostało ono zastąpione Technikum czteroletnim, a następnie pięcioletnim Liceum Pedagogicznym ze specjalnością wychowanie fizyczne.

Historia Biblioteki Technikum Wychowania Fizycznego zaczyna się w roku 1955, kiedy to dokonano pierwszego zapisu w księdze inwentarzowej. W latach 1955-1959, poprzez sukcesywne pozyskiwanie wydawnictw, Biblioteka zgromadziła 5980 woluminów zbiorów, tematycznie zgodnych z programem kształcenia szkoły. W 1957 roku na mocy zarządzenia ówczesnego Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki z dnia 25 maja, na bazie istniejącego Technikum Wychowania Fizycznego powołano dwuletnie Studium Nauczycielskie Wychowania Fizycznego. Aż do roku 1960, kiedy to ostatni absolwenci opuścili mury Technikum, działały równocześnie te dwie placówki oświatowe. Zmiana nazwy szkoły wpłynęła również na przemianowanie Biblioteki na Bibliotekę Studium Nauczycielskiego Wychowania Fizycznego oraz przejęto od poprzedniczki pomieszczenia i księgozbiór. Biblioteka dostosowała swą działalność do nowych potrzeb, gromadząc zbiory z pedagogiki, psychologii, anatomii człowieka, fizjologii, biologii, higieny szkolnej, teorii i metodyki wychowania fizycznego oraz poszczególnych dyscyplin sportowych. Do roku 1971 Biblioteka Technikum WF, później Studium Nauczycielskiego zgromadziły 13074 woluminy wydawnictw zwartych.

Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 1 września 1970 roku powołano Wyższą Szkołę Wychowania Fizycznego, która miała kształcić nauczycieli wychowania fizycznego szkół podstawowych i zasadniczych

szkół zawodowych, trenerów, a także specjalistów rehabilitacji i rekreacji ruchowej. Uczelnia ta powstała na bazie Studium Nauczycielskiego, obejmując po nim nieduży budynek. W pierwszym roku kształcenia studentów istniejąca Biblioteka Studium Nauczycielskiego WF weszła w skład struktury organizacyjnej Uczelni, zmieniając nazwę na Biblioteka Główna WSWF w Katowicach. Została ona zasilona księgozbiorem Biblioteki Studium i przejęła po niej pomieszczenie. Ze względu na warunki lokalowe i kadrowe (zatrudnione były 3 osoby) Biblioteka musiała ograniczyć swą działalność do dwóch funkcji: gromadzenia i opracowania oraz wypożyczania zbiorów.

W 1971 roku Uczelnia otrzymała do dyspozycji nowe budynki, pierwotnie przeznaczone na Szkołę Budowlaną, przy ul. Mikołowskiej 72A, do których przeniesiono także Bibliotekę. Powierzchnia jej nowych pomieszczeń, która wyniosła 290 m², oraz sukcesywne powiększanie kadry bibliotecznej do 6 osób pozwoliły na wyodrębnienie wypożyczalni, dużego magazynu, pokoi pracy bibliotekarzy oraz uruchomienie od października 1973 roku czytelnicy z 24 miejscami. Poszerzył się także zakres prac prowadzonych w Bibliotece o zakup i udostępnianie czasopism, udzielanie fachowej pomocy w korzystaniu z księgozbioru, współpracę z bibliotekami i innymi instytucjami w kraju i za granicą, organizowanie praktyk dla studentów wydziału bibliotekoznawstwa oraz szkoleń bibliotecznych dla studentów macierzystej Uczelni. Do 1974 roku Biblioteka powiększyła księgozbiór wydawnictw zwartych do 17000 woluminów.

Wraz z utworzeniem WSWF w 1971 roku, w ramach jej struktury organizacyjnej powołano Ośrodek Informacji Naukowej. Do jego zadań należało selekcjonowanie, gromadzenie, dokumentowanie, przetwarzanie, opracowywanie i rozpowszechnianie informacji o stanie i kierunkach rozwoju Uczelni oraz osiągnięciach nauki w dziedzinie kultury fizycznej. Prowadzono również systematyczną dokumentację uczelnianych wydawnictw naukowych. Ośrodek Informacji Naukowej aż do połowy lat dziewięćdziesiątych wydawał periodyk „Informacja Ekspresowa”, w którym były zamieszczone streszczenia prac naukowych pracowników Uczelni. Tworzył i udostępniał on różnorodne kartoteki: kart przeziernych, analiz, przedmiotowe tłumaczeń, tematycznych zestawień bibliograficznych i dokumentacyjnych, prac naukowo-badawczych pracowników Uczelni, prac magisterskich, sprawozdań z konferencji naukowych, zjazdów, seminariów krajowych i zagranicznych. OIN gromadził i udostępniał słowniki, encyklopedie i informatory. Prowadził także własny rejestr zbiorów, który w roku 1995 wynosił 1795 woluminów.

Po przemianowaniu w 1975 roku Wyższej Szkoły Wychowania Fizycznego na Akademię Wychowania Fizycznego, zmianie uległa również nazwa Biblioteki na Bibliotekę Główną Akademii Wychowania Fizycznego. Wraz z rozwojem Uczelni, powstawaniem nowych katedr i zakładów Biblioteka stanęła przed nowymi zadaniami, między innymi - poszerzeniem tematycznym księgozbioru. Dlatego pozyskiwano wydawnictwa zwarte nie tylko na drodze kupna, ale także darów i wymiany międzybibliotecznej. Rozpoczęto również gromadzenie wydawnictw kartograficznych - map, planów i atlasów. Powstało 13 bibliotek zakładowych, nad którymi Biblioteka Główna sprawowała kontrolę merytoryczną i finansową (istniały one do 1991 roku). W rocznicę dziesięciolecia działalności Uczelni Biblioteka dysponowała 249 tytułami czasopism krajowych i zagranicznych (3152 woluminy), około 20000 woluminów wydawnictw zwartych, a także zbiorem kartografii, kserokopii, prac magisterskich i doktorskich.

W 1991 roku Biblioteka zyskała nowe pomieszczenie, powiększając swoją powierzchnię do 398 m². Dzięki temu utworzono czytelnię ogólną z 32 miejscami pracy, a na miejscu dotychczasowej powstała mała czytelnia dla pracowników Uczelni ze zbiorem wszystkich czasopism, które zostały przeniesione z magazynu. Tym samym powstało miejsce dla nowych książek. W 2000 roku przekształcono czytelnię pracowniczą w ogólnodostępną czytelnię czasopism z pięcioma stanowiskami. Czytelnia ogólna dysponuje księgozbiorem podręcznym, poukładanym działowo: dział ogólny, filozofia i psychologia, nauki społeczne i polityczne, oświata i wychowanie, nauki biologiczne, medycyna, wychowanie fizyczne i sport, historia kultury fizycznej i sportu, geografia.

Poszerzając zakres swoich prac, w 1996 roku Biblioteka zmieniła strukturę jednodziałową na jednostkę z dwoma działami: Działem Gromadzenia i Opracowania Zbiorów oraz Działem Udostępniania z Wypożyczalnią Międzybiblioteczną. W 1997 roku Ośrodek Informacji Naukowej włączono w strukturę Biblioteki Głównej jako Sekcję Informacji Naukowej Działu Udostępniania. W 2004 roku dokonano kolejnej modernizacji w strukturze Biblioteki, tworząc trzy sekcje: Gromadzenia i Opracowania Zbiorów, Udostępniania Zbiorów z Wypożyczalnią Międzybiblioteczną i Informacji Naukowej oraz stanowisko bibliotekarza systemowego. W chwili obecnej w Bibliotece jest zatrudnionych 14 osób.

Idąc z duchem czasu i coraz większym zakresem prac, w 1993 roku rozpoczęto komputeryzację Biblioteki Głównej. Spośród różnych ofert zdecydowano się na wdrożenie Zintegrowanego Systemu Zarzą-

dzania Biblioteką PROLIB. Jako jednej z nielicznych bibliotek w Polsce udało się wprowadzić, w ramach retrokonwersji, całość zbiorów (wydawnictwa zwarte, czasopisma, kartografia) do systemu komputerowego. Dało to możliwość uruchomienia zautomatyzowanej wypożyczalni oraz pełnego przeglądania katalogu komputerowego, zarówno ze stanowisk bibliotecznych jak i za pomocą sieci lokalnej Uczelni. Zaletą zastosowania retrokonwersji z autopsji była możliwość dokonania rzetelnej selekcji przestarzałego i zniszczonego księgozbioru, co pozwoliło na przesunięcie o parę lat problemu braku miejsca w magazynie. Obecny stan księgozbioru w Bibliotece Głównej wynosi 46335 woluminów wydawnictw zwartych oraz 5703 woluminy czasopism.

W latach dziewięćdziesiątych Ośrodek Informacji Naukowej zaczął udostępniać nowe źródła informacji: bazy danych na płytach CD-ROM, bazy danych dostępne on-line oraz czasopisma elektroniczne. Początkowo, ze względu na ograniczone możliwości techniczne, do dyspozycji czytelników było jedno stanowisko komputerowe. Obecnie w Czytelni Informacji Naukowej znajdują się cztery stanowiska: przeglądowe do Internetu, przeszukiwania baz danych i katalogu komputerowego OPAC. Dodatkowo do dyspozycji czytelników są uruchomione dwa terminale przeglądowe w wypożyczalni i jeden w czytelni ogólnej. Przewiduje się zwiększenie liczby tych stanowisk. Biblioteka w dalszym ciągu prowadzi katalogi kartkowe: alfabetyczny i działowy druków zwartych, alfabetyczny i przedmiotowy czasopism oraz katalog prac doktorskich. W najbliższej przyszłości planuje się udostępnienie katalogu komputerowego w sieci internetowej.

Do 1973 roku kierownikiem Biblioteki Głównej była mgr Stanisława Karolczyk, w latach 1973-2004 mgr Barbara Szaniewska, a od 2004 roku funkcję tę pełni mgr Mariusz Pacha.

W 1998 roku, ze względu na pojawiające się sygnały o zbliżającym się braku miejsca w magazynie na nowe pozycje, powstały plany dotyczące budowy nowego gmachu Biblioteki. W 2000 roku odbyło się wmurowanie kamienia węgielnego pod nowy budynek, a w chwili obecnej zamknięto stan surowy obiektu. Nowocześnie zaprojektowany budynek umożliwi nie tylko wysoki poziom usług bibliotecznych dla szeroko pojętego środowiska kultury fizycznej, ale także pozwoli na organizowanie wystaw, spotkań i konferencji.

Czekamy z niecierpliwością na moment, kiedy przywitamy w nowych murach pracowników i studentów Uczelni.

Katarzyna Baran